

společnost

S P O L E Č N O S T

Dost těžko chápu, jak politici myslí a podle čeho se rozhodují. (Dana Večerková)

Přemluv sebe

Před rokem mladí lidé vyměnili politiky, zjistili ale, že to nestačí. To, o co jde, je vliv

□ ADAM ŠŮRA / FOTO MATĚJ STRÁNSKÝ

Na okraji davu uviděl mohutné muže z ochranky a roztrásl se mu ruce. Ale přesto bylo Janu Malinovi jasné, že když už zašel tak daleko, nemůže se vzdát. Prudce se rozpráhl a hodil. A pak ještě jednou. Dvě syrová vejce, kterými se na

litoměřickém náměstí pokusil zasáhnout tehdejšího předsedu ČSSD Jiřího Paroubka, sice zhruba o metr minula cíl, ale o přesnou trefu ani tak nešlo. Ve vájčkové kampani 2009, kdy Facebookem organizovaná mládež metala na předvo-

lebních mítincích vejce po kandidátech sociálních demokratů, šlo o výbuch nevole, která tehdy cloumala i mladým maturantem.

Jan Malina (22) byl prostě naštvaný. Vadilo mu, že sociální demokraté udělali →

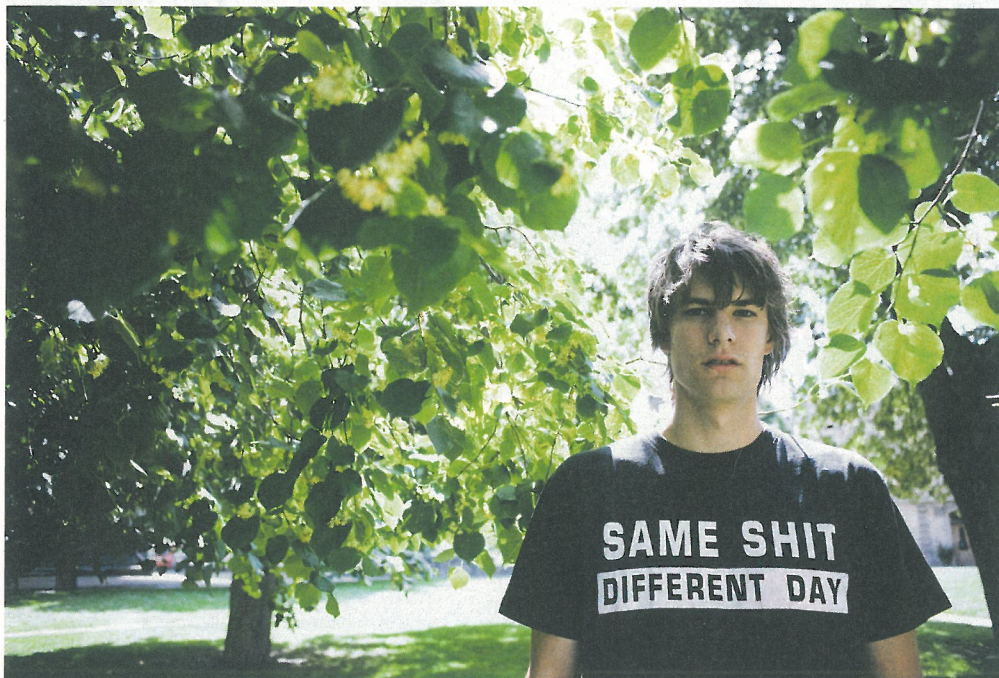
→ naši zemi „strašnou ostudu“, když svrhli vládu během unijního předsednictví. Sociální demokráty obviňoval z toho, že během svých vlád „rozházeli všechny přebytky“ a ze všeho nejvíc ho rozčiloval „arogantní papaláš“ Jiří Paroubek. Tahle výbušná směs emocí způsobila, že Jan Malina udělal něco, co by si sám těžko dovedl představit. Oblečený do tmavého obleku se zrovna účastnil na své škole slavnostního zahájení maturity, kterou měl druhý den složit. Když mu ale přišla od kamaráda zpráva na mobil, že na náměstí zrovna řeční neoblíbený Paroubek,

na maturitu úplně zapomněl. „Nechtěl jsem, aby mu tam jenom lidé zatleskali a on jel spokojeně dál,“ vysvětluje dnes mladý student ekonomie své tehdejší rozhodnutí vyrazit s vaječným střelivem okamžitě na náměstí.

Za svůj čin si vysloužil předvedení na policejní stanici a tisícikorunovou pokutu. Ale nelituje. „Dnes si říkám, že šlo vymyslet nějaký originálnější a míň agresivní protest,“ uvažuje. „Ale já jsem se rozhodl spontánně. Hlavní bylo dát jasně najevo, že takový styl politiky, jaký dělá Paroubek, prostě odmítám.“

40 na 47 %). Vzhledem k tomu, že u starších ročníků, jež na rozdíl od mladých hlasují pro levicové strany, chuť volit poklesla, měla větší aktivita mladých lidí vliv na větší zisk pravicových stran ve volbách.

Výsledná pravicová vláda by přitom měla přesně odpovídat vkusu mladších ročníků, které podle opakovaných průzkumů od poloviny 90. let minulého století hlasují spíš pro pravici. Na rozdíl od jejich vrstevníků ze západních zemí nemají totiž zvlášť mladí vysokoškoláci problém se sháněním práce. A jak ukázala taktéž právě dokončovaná studie týmu vědců z Fakulty sociálních stu-

Byl jsem prostě naštvaný. (Jan Malina)

Stačí bojovat o svoje práva. (Vojtěch)

„Byl to projev naivity myslet si, že když přijdou noví politici, něco zásadního se změní.“

(Martha Issová)

Podobně jako litoměřický student dávaly během dvou uplynulých volebních let najevo svoji nevoli nad politikou tisíce dalších mladých lidí. A nejenom metáním vajec. Na sociálních sítích kolovalo dnes už slavné provokativní video *Přemluví bábu*, kterým mladí herci Jiří Mádl a Martha Issová chtěli mobilizovat svoje vrstevníky, aby diskusemi s prarodiči a aktivní volební účastí zabránili vítězství „rozhazovačné“ levice. Další mladí umělci – jako třeba herec a zpěvák Vojtěch Dyk – zase vyzývali svoje vrstevníky k tomu, aby kroužkováním na volebních lístcích „vyměnili politiky“.

Pomoz si sám

V novodobých dějinách Česka šlo o nebývalou aktivitu mladých lidí, která nakonec přinesla výsledky. Podle studie, kterou právě dokončuje sociolog Lukáš Linek ze Sociologického ústavu AV ČR, v parlamentních volbách minulý rok se o sedm procentních bodů zvýšila účast lidí mezi 18 a 24 lety (ze

dií Masarykovy univerzity, rodiče dnešním adolescentům kladou stále více na srdce, aby spoléhali sami na sebe a nečekali, že se o ně někdo postará. Vědci se dospívajících dotazovali na jejich vztahy k rodině, škole a společnosti a srovnávali výsledky se stejným výzkumem z doby před 15 lety. Důraz na osobní zodpovědnost byl jednou z mála hodnot, jež statisticky významně narostla. „Dnešní mladí lidé také víc než jejich předchůdci přijímají jako fakt, že jim společnost automaticky nezajistí rovné příležitosti a že se musí o svůj úspěch snažit,“ říká jeden z výzkumníků, Jan Šerek. To potvrzuje i větší orientace na materiální hodnoty, jako je dostatek peněz, dobré bydlení a pěkné oblečení, které dnešní adolescenti ve srovnání se svými o 15 let staršími předchůdci víc zdůrazňují.

Předvolební výbuch nevole mladých lidí tedy změnil ve vysoké politice poměry podle jejich preferencí; ukazuje se však, že to nestačilo. Z pohledu mladých lidí se sice

podarilo zabránit nástupu levicových stran s neoblíbeným Jiřím Paroubkem v čele, došlo i k obměně politiků, nikdo ale nejásá. „Co na to říct, spokojený nejsem,“ krčí rameny Jan Malina. Fandí prý premiérovi Petru Nečasovi kvůli tomu, že je to „chytrý a slušný člověk“, ministr financí Miroslav Kalousek je zase „schopný profesionál“. Tím však výčet pozitiv končí. Martha Issová (30), která před rokem burcovala mladé, aby šli k volbám a volili proti levicovým stranám, je ještě skeptičtější. Za svým videem si dál stojí, ale přiznává, že do jeho účinku vkládala přehnaná očekávání.

neodpoví, ale chtěl jsem, aby v něm alespoň hrklo a bylo mu jasné, že ty jejich podvody někdo sleduje,“ vysvětluje. Herec Vojtěch Dyk zase říká, že se snaží s lidmi ze své branže často mluvit o politice a rád podpoří další akce, které budou mladé lidi motivovat k tomu, aby šli k volbám, jako v případě akce Vyměňte politiky. Sám teď však prý na organizování podobných akcí nemá čas.

Dejte nám návod

Jak ukázal rok starý sociologický průzkum, zhotovený agenturou Millward Brown pro humanitární organizaci Člověk v tísni, mladí Češi v drtivé většině nevěří, že by byli schopní měnit svět kolem sebe. Na otázku „Jsem schopen ovlivnit věci kolem sebe?“ odpovědělo záporně v kategorii lokálních problémů (například „nedostatek příležitostí ke kulturnímu vyžití“) 79% respondentů, v kategorii celostátních problémů (například „nízká kvalita politické reprezentace“) plných 89%. Člověk v tísni potom výsledky svého výzkumu ověřoval v řízených sociologických rozhovorech se skupinami středoškoláků a učňů z Prahy, Liberce, Ostravy a Kýjova, které sestavila doktorandka Kateřina Gillárová z Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze. Jak z rozhovorů vyplynulo, příčina nedůvěry ve schopnost měnit svět kolem sebe může být v tom, že středoškoláci a učni nemají kolem sebe lidi, kteří by jim dovedli takzvaná celospolečenská témata představit.

Pokud se baví s rodiči nebo mezi sebou, v drtivé většině případů se to týká privátních témat, jako jsou zážitky ze školy, milostný život nebo vztahy v rodině. Aktivních studentů, kteří by se třeba účastnili samosprávy ve škole nebo pořádali různé sbírky pro potřebné, je minimum. Ostatní buď považují jakoukoli veřejnou angažovanost za zbytečnou, nebo jsou ochotní zapojit se – ovšem jen když je někdo vyzve a dá jim jasný návod. Jak ale ukazují následující příběhy studentů z posledních dvou let, mladí lidé se přece jenom učí, jak bariéru nedůvěry prolomit. Inspirovala je k tomu především akce Inventura demokracie, kdy vysokoškoláci chodili s kamerami za parlamentními politiky a požadovali po nich legislativní změny, jako je třeba omezení poslanecké imunity. Studentská iniciativa ostatním středoškolákům přece jenom jakýsi návod „jak na to“ dala.

Dana Večerková (19) je dnes médií sledovanou oponentkou státních maturit organizovaných ministerstvem školství. Čerstvá maturantka z brněnského Gymnázia Matyáše Lercha byla úrovní testů natolik pohoršená, že napsala ministroví školství otevřený dopis, který na internetu nasbíral 12 tisíc podpisů studentů a pedagogů. Analýza maturit z pera mladé dámy mimo jiné ministerstvo přinutila k tomu, že oproti svému původnímu záměru hodlá vystavit testovací

Bahenský)

„Byl to projev naivity,“ připouští. „Mysleli jsme si, že když půjdou naši vrstevníci volit a přijdou noví politici, něco zásadního se změní, ale to je vlastně jenom projev nezodpovědnosti – že počítáte, že odněkud někdo přijde, kdo všechno správně zařídí,“ dodává s tím, že teď se hlavně snaží změnit sama sebe, aby nepodléhala běžnému pokušení obcházet pravidla, když se to člověku zrovna hodí. „Třeba nejezdit autem do jednosměrky, abych si zkrátila cestu. Jsou to drobnosti, ale každý musíme začít sám u sebe.“

Podobně to vidí i Jan Malina. „Politiku sleduju jen zpovzdálí, ale snažím se být aktivní ve svém okolí,“ říká. I když se kvůli tomu musí přemáhat, začal prý napomínat svoje vrstevníky v parku, aby házeli odpadky do košů, a ne na trávníky. Taky se šel zeptat jednoho z místních členů litoměřické ČSSD, zda je pravda, že při „velrybářském“ náboru členů do místní stranické buňky slibovali každému za členství „gram marihuany“, jak se psalo v místním tisku. „Věděl jsem, že mi

Zlepšujeme své služby

- Objednejte si příští vydání týdeníku Respekt jednoduše přes SMS. Pošlete do čtvrtka 16 hodin SMS ve tvaru RESPEKT na číslo 90011 a v pondělí vám časopis doručíme na vaši adresu. Cena SMS služby včetně doručení výtisku je 50 Kč včetně DPH.
- Děkujeme, že jste si obnovili své předplatné a stali jste se dárce Centra Paraple. Z každého obnoveného ročního předplatného pošleme Centru Paraple částku 50 Kč. Za první čtvrtletí roku 2011 jsme na konto Centra Paraple odeslali částku 112 200 Kč.

- Odjíždíte na dovolenou? Zajistíme vám dodání Respektu na jinou adresu na území ČR. Kontaktujte nás minimálně 5 pracovních dní před požadovanou změnou na bezplatné lince 800 110 022 nebo na predplatne@economia.cz.

RESPEKT
www.respekt.cz

Suché a mokré roky

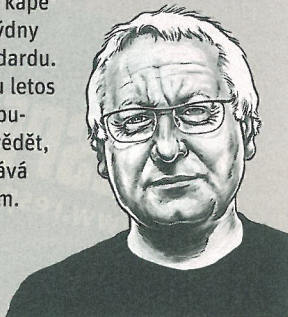
Druhou polovinu 19. století z povodňového hlediska často vnímáme jako určitou analogii současné doby. Tři velké povodně a celá řada drobnějších a lokálních pohrom sice tehdy lidem způsobily řadu traumat, ale také vedly ke stavbě městských nábřeží a naplánování železničních tratí tak, aby je nezaplavila ani velká povodeň. Pochopili jsme to až po velké vodě roku 2002.

Mezi tehdejšími povodněmi však přišlo i několik extrémně suchých let, což málokdo čekal. V roce 1894 publikoval docent meteorologie F. Augustin tenkou knížku o suchých a mokrých rocích v Čechách, v níž století po století popisuje historii českého sucha. Třeba o 15. století píše, že se „vyznačuje nejen velkými povodněmi, ale též velkými vedry a výstředními případy sucha. Tak bylo roku 1425 horko veliké ve žních, že od horka lidé měli a na poli pracující padali. Roku 1442 bylo velmi žalostivé léto a veliké sucho, že se v mnohých vesnicích dobytek vody nedostávalo a honili lidé dobytek do jiných vesnic a městeček a řval dobytek po polích chodě.“

Od roku 1804 už bylo možné v Praze díky klementinské pozorovatelně přesně stanovit množství srážek. Nepravdělně přicházející suchá léta byla zaznamenána například v letech 1809, 1825, 1826, 1832, 1834 a 1835. Augustin konstatuje, že v každém století nastalo nejméně devět či deset suchých let a právě v tom předminulém, které považujeme za modelovou situaci pro současnost, i víc. Všiml si také, že „lesy pokládají lze za přirozené nádržky vodní, kterými se upravuje odtok vody a kterými se mohou i v případech sucha prameny a potoky vodou zásobovati. Pokud jde o střídání sušších a vlhčích období, již slavný profesor Brückner prokázal, že sice povodně i sucha chodí „jednotlivě a po různu, ale že střídají se celé řady suchých let s řadami let mokrých, a to průměrně za 37 let“.

Píše o tom, protože Moravou i Čechami již několik let obchází „příznak sucha“. Je k němu nakročeno i v tomto roce, rozhodne však teprve současné období – „Medardova kápě“ neboli vlhké týdny po svatém Medardu. Třeba se suchu letos vyhneme, ale budeme přitom vědět, že stejně postává někde za rohem.

VÁCLAV CÍLEK

 PŘÍŠTÍ TÝDEN PÍŠE
MAREK VÁCHA

→ otázky veřejné oponentuře. Podobnou akci si však mladá maturantka ještě před třemi lety těžko dovedla představit.

„Pocházím z rodiny, kde je pravidlem být aktivní, ale zároveň moc nevyčuhovat,“ říká. Je to podle ní kvůli zkušenosti rodičů s komunistickým režimem – rodiče s ním sice nesouhlasili, ale zároveň nechtěli jít do otevřeného konfliktu, tak se rodina realizovala především v soukromých aktivitách. Dana Večerková rodinný styl následovala, potom však přišla událost, která všechno převrátila naruby.

Nedělej to, potopí tě

Krajší radní se před třemi lety rozhodli odvolat oblíbeného ředitele jejího gymnázia, aniž by podle studentů jasně vysvětlili proč. Oficiálním důvodem byly drobné zmatky v účetnictví školy, které však stu-

„Varovali mě, ať nejdu proti vedení školy, že budu mít problémy.“

(Vojtěch Bahenský)

denti po zveřejnění kontrolní zprávy považovali za malicherné. „Nerozuměli jsme tomu, co se děje, ale rostl v nás pocit, že celé to odvolání je jedna velká nespravedlnost,“ tvrdí Dana Večerková, proč se zapojila do týmu asi 30 studentů, kteří se rozhodli svého ředitele na škole podržet. Uspořádali před školou a potom v ulicích Brna dva velké happeningy a částečný úspěch se dostavil překvapivě rychle. Krajší radní přes média prohlásili, že odvolaný ředitel se může přihlásit do výběrového řízení na šéfa školy a že má velkou šanci vyhrát. Což se nakonec taky stalo. Jenomže zdánlivý úspěch ve studentech ještě posílil pocit nespravedlnosti.

„Z celého toho postupu bylo jasné, že politici jednali svévolně a svoje pravé záměry před námi tají. A to je přece celé špatně,“ říká Dana Večerková. Proto v sobě studenti vzbudili energii a rozhodli se, že se politiků budou přímo doptávat a natáčet si jejich odpovědi na kameru. Což se nakonec nepovedlo, protože z celého kraje byl ochotný se se studenty setkat jenom jeden politik, takže otázka proč zůstává stále otevřená. Studenti alespoň o celé své anabázi natočili dokument – pro inspiraci

ostatním – a Dana Večerková si z celé akce vzala ponaučení, že nejde být jenom číno-rodý a slušný člověk, jak velela rodinná tradice. „Právě z toho, jak s námi nekomunikovali, jsem došla k tomu, že je nutné něco dělat, chovat se jako občan, nutit je reagovat. Jinak nebude fungovat demokracie,“ vysvětluje s tím, že je pro ni hodně složité se zorientovat v tom, jak politici myslí a jak se rozhodují. „Přednesete ministři svoje argumenty, v čem byly maturitní testy špatně připravené, a on dokola mluví o tom, že byly naprosto v pořádku,“ popisuje Dana Večerková svou současnou zkušenost. „Tohle prostě nechápu, ale o to víc mě to nutí se o politiku zajímat.“

Podobnou zkušenost má maturant Vojtěch Bahenský (19) z pražského Gymnázia Jana Nerudy. O politiku se zajímal, ale jenom tak, že si o ní četl v knížkách a testoval svoje schopnosti argumentovat na takzvaném Pražském studentském summitu, kde si studenti hrají na diplomatická jednání států. Proto se před rokem těšil, že si bude moci spolu se spolužáky na škole vyzkoušet takzvané studentské volby, kdy studenti zkusmo volí na svých školách před oficiálními volbami do parlamentu.

Jenomže celorepubliková akce vyvolala nevoli krajských hejtmanů – údajně proto, aby se netahala předvolební agitace do škol – a hejtmani potom školám společně s tehdejší ministryní školství doporučili volby nepořádat. Menšina škol, kde se volby původně chystaly, se tlaku politiků zalekla a od akce ustoupila, což byl případ i Vojtovy školy. „Vůbec jsem to nechápal,“ kroučí hlavou mladý muž. „Celý ten projekt byl koncipován tak, aby se do něj netahala předvolební kampaň, a naopak měl nám studentům ukázat, jak rozhodování mezi stranami v praxi funguje.“ Když s tímto stanoviskem přišel za ředitelem školy, byl sice slušně vyposlechnut, ale zároveň odmítnut. Ředitel trval na tom, že studenti na škole prostě volit nebudou. Vojtěch se proto rozhodl uspořádat volby na vlastní pěst, protože mu zákaz akce připadal jako ústup politickému tlaku.

„Ve výsledku to byla jednoznačně pozitivní zkušenost,“ hodnotí dnes. Našel čtyři spolužáky do organizačního týmu, postavili se za něj i mladí profesori ze školy a jím organizované volby měly vysokou účast. Nejtěžší na celé akci bylo nakonec překonat odpor rodičů. „Hlavně maminka mě varovala, ať nejdu proti vedení školy, že mě potom potopí u maturity,“ připouští Vojtěch. Varování nevzal na lehkou váhu, ale řekl si, že kdyby ho profesori nakonec přece jenom u maturity nespravedlivě dusili (což je obava, která se nakonec nepotvrdila), byl by schopen si stěžovat a nakonec se dovolat svých práv. „Žijeme přece v právním státě,“ myslí si. „Chce to jenom mít odvahu. A ne-
bát se o svoje práva bojovat.“ ■